

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Formanden skriver	side 2
Revningegård ved Kerteminde.	side 3
Strødam og Sophienborg	side 4
Ullerup Hovedgård	side 9
Hans Knudsens Planteskole i Landsgrav	side 12
Nyt fra kredsene	side 14
Kommende kredsaktiviteter	side 16

Tidsskrift for
Dansk Slægtsgårdsforening

September - november - 2020

Nr. 464 - 78. årgang

Formanden for Fynskredsen Peder Høite Hansen og hustru foran Revningegård

SLÆGTSGÅRDEN

LÆR AF FORTIDEN - LEV I NUTIDEN - VIRK FOR FREMTIDEN

Stiftet 5. juli 1941

www.slaegtsgaardsforeningen.dk

Kasserer:

Connie F. Neumann, Valmuevænget 8, Grønnemose. 5560 Aarup.
Tlf. 40 30 35 52. E-mail zenta1@outlook.dk

Medlemsadministrator:

Inger Marie Wibholm, Sdr. Boulevard 12, 4930 Maribo.
Tlf. 54 78 09 02 og 24 89 20 88. E-mail ingermariehw@gmail.com

Hovedbestyrelsen:

Formand:

Gunhild Olesen Møller, »Bronzehave«,
Strædet 38, 7990 Øster Assels.
Tlf. 97 76 42 77. Mobil 23 32 92 10.
gunhildom@gmail.com
(Formand: Midtjysk kreds)

Næstformand:

Niels Ole Volhøj, »Volhøj«
Bettevej 38, V. Tversted, 9881 Bindslev
Tlf. 40 89 74 92
enovolhøj@mail.dk
(Formand: Vendsysselkredsen)
(Formand: Arkivudvalget)

Jens Brogaard Jensen, »Maglehøjgård«,
Hammerbakke 3, 4050 Skibby
Tlf. 47 52 99 18
jensbjensen@privat.dk
(Formand: Nordsjællandskredsen)

Jens Ole Munch
Søndre Alle 6, 3700 Rønne
Tlf. 51 95 17 22
lisa@munch.li
(Formand: Bornholmkredsen)

Karen Andersen, »Baungaard«,
Vollerupvej 70, 4400 Kalundborg
Tlf. 29 26 20 13
vollerupvej70@gmail.com
(Formand: Vestsjællandskredsen)

Jørgen Elholm, »Østergård«,
Helgesvej 55, 4160 Herlufmagle.
40 33 50 69.
Elholm@lollands.net.
(Formand: Sjælland Syd kredsen)

Hans Jørgen Hansen, »Bregnholt«,
Adelgade 88, 4880 Nysted.
Tlf. 54 86 42 22.
bregnholtpc@hotmail.dk
(Formand: Lolland/Falster kreds)
(Medlem af forretningsudvalget)

Peder Høite Hansen, »Revningegård«,
Revningevej 116, 5300 Kerteminde
Tlf. 65 32 13 87
Peder.revninge@gmail.com
(Formand: Fynskredsen)

Paul Henrik Hansen
Tøndervej 31, Alslev. 6230 Rødskro
Tlf. 51 78 27 25
E-mail paulhenrikhansen@yahoo.com
(Formand: Sønderjyllandskredsen)

Harry Jensen, »Lille Stræde«,
Sønderbyvej 1, 6900 Skjern.
Tlf. 40 17 36 90

Harry.Jensen@Stauning.dk
(Formand: Ringkøbingkredsen)

Steffen Buch Juul, »Jærgergården«,
Høllundvej 6, Høllund, 7100 Vejle.
Tlf. 75 86 54 93.
steffen42@icloud.com
(Formand: Vejlekedsen)

Vibeke Binnerup
Hovedvejen 138, 8963 Auning
Tlf. 60 72 55 68.
Vibeke@vestdjursnet.dk
(Formand: Århuskredsen)

Mads P. Christensen, »Als Nygaard«
Petersborgvej 11, Als,
9560 Hadsund
Tlf. 21 55 59 50
mathy@postkasse.net
(Formand: Himmerlandskredsen)

Formanden skriver:

Coronakrisen er stadig det altoverskyggende emne og nu tales der om faren for nye smitterunder. Hidtil har Danmark klaret krisen rimeligt. Nedlukningen løses og åbner gradvist for større forsamlings, men stadig med fokus på at holde afstand og spritte af. Slagterisektoren i Tyskland har været ramt og det trækker tråde til Danmark og skaber mangel på opskæringskapacitet. På det seneste har Danish Crowns afdeling i Ringsted fået konstateret covid-19 smittede medarbejdere. Det udbrud skulle gerne snart komme under kontrol. Slagteriet Tican i Thisted's trængsler har skabt mangel på ledige slagtesvinestalde i Thy og på Mors alt mens produktionen kører videre. Sommeren har vist sig fra en våd og klam side og grill sæsonen har hidtil været en kold fornøjelse. Ærgerligt for de mange danskere som har valgt at holde ferie indenlands grundet de mange rejserestriktioner.

Høsten står for døren og den tegner rimeligt med en middelhøst. Især på de lettere jorder har den megen nedbør gavnet og vandingsmaskinerne har kunnet holde stille det meste af tiden og sparet mange arbejdstimer til flytning og andre udgifter. Til gengæld er minkavlerne hårdt ramt af meget lave priser og mange giver op. Håbet var at årets auktioner ville bedre indtjeningen, men det er desværre ikke sket.

De nye efterafgrødekrav virker meget lidt gennemtænkte og tvinger nogle afgrødevalg igennem som medfører ekstra udgifter til jordbearbejdning og dyrkning af vårafgrøder. Der er ikke mange afgrøder der kan konkurrere med en velpasset hvedemark, der er sået rettidigt. Majs og kartofler tegner også fint, men hvordan det skal gå med sidstnævnte afgrøde er uvist hvis sprøjtemidlet Reglone skal udfases. Mange sprøjtemidler har intet alternativ og godkendelsen af nye midler er en langsommelig proces. På det sidste har priserne for økologisk korn og konventionelt dyrket korn nærmet sig hinanden. Det sætter økologien under et vist pres, men markedsmekanismeme gælder også der. Der bliver fra politisk hold stadig opfordret til at øge det økologiske areal.

Nye madvaner presser sig på. Kødløse dage, ja endog fravalg af kød og hvem ved, måske opstiller Veganerpartiet til næste folketingsvalg. Nogle må ikke spise svinekød og andre undgår oksekød, det er det landskab vi på slægtsgårdene skal navigere i. Fælles for det hele er at der skal være økonomi i det vi foretager os. De politiske rammer betyder meget og kan det ikke lade sig gøre at producere i Danmark flytter produktionen ud og efterlader effektive dansk landmænd på perronen, hvorimod klimabelastningen øges i andre lande hvor lovgivningen er mindre restriktiv og effektiviteten er lavere. Udbruddet af svinepest i Kina og især i Østeuropa har fået kapitalinteresser til at trække sig fra de gigantiske investeringer der er opbygget og nu inficeret. Svinepesten er overhovedet ikke under kontrol og nu opføres der også et hegn mellem Tyskland og Polen i et forsøg på at inddæmme svinepesten.

Årsmødet på Vingsted Centret i Vejle Kredsen blev aflyst og nu arbejdes der på et årsmøde i Ringkøbing Kredsen i dagene 28.-30. maj 2021.

Landsformand Gunhild Olesen Møller

Redaktion:

Ole G. Nielsen
Bøgeparken 25 B, 4241 Vemmelev
Tlf. 24 93 34 12
OleGN@mail.tele.dk

Nr. 465 udkommer omkring
den 1. december 2020.
Deadline for indlæg 1. november 2020

Eftertryk tilladt med kildeangivelse.

Tryk:

Jannerup Grafisk
Vallensbækvej 61
2625 Vallensbæk
Tlf. 58 52 52 22
jannerup@jannerup.dk

Adresseændringer

bedes meddelt foreningens medlemsadministrator:
Inger Marie Wibholm, Sdr. Boulevard 12, 4930 Maribo.
Tlf. 54 78 09 02 og 24 89 20 88.
E-mail ingermariehw@gmail.com

Revningegård ved Kerteminde

Kirsten og Peder
Høite Hansen.

På Revningegård bor Kirsten og Peder Høite Hansen, de er tredje generation. Peder Høite Hansen blev i 2019 valgt til formand for Dansk Slægtsgårdsforenings Fynskreds, og han har en meget lang og glørværdig karriere i landbrugets organisationer bag sig.

Det begyndte i Landboudommen, hvor han kom i landsledelse og blev næstformand. Så fik landboforeningen øje på ham. Fra 1990 til 2002 var han formand for Østfyns Landboforening.

Han har også været formand for Landsudvalget for Ungdomsarbejde.

Peter Høite Hansen er af landboforeningerne udpeget til medlem af Jordbrugskommissionen for Region Syddanmark Øst, det der nu hedder Jordfordelingskommissionen for øerne.

I en halv snes år var han vurderingsinspektør for Nykredit. Det er foreløbig blevet til 50 år i Hjemmевæret, og så er Peder Høite Hansen medlem af Rynkeby-Revninge Menighedsråd.

Peder Høite Hansen har også været medlem af Kerteminde byråd for Venstre.

Peter Høite Hansen er født i Bjerreby på Tåsinge, og blev i 1971 gift med Kirsten Jørgensen, der i 1969 havde overtaget sit hjem – Revningegård.

Revninge

I Matriklen fra 1682 havde Revninge sogn 28 gårde med 123,5 tdr. hartkorn, 10 huse med 3,5 td. hartkorn. Sognets samlede hartkorn var 127 td. og det dyrkede areal var 615,8 tdr. land. I sognet var dengang to hovedgårde: Jershave og Lundsgård med henholdsvis 24 og 33 tdr. hartkorn. Jershave blev købt af Lundsgårds ejer og opgik senere i stamhuset Lundsgård. Revningegård var en fæstegård under Lundsgård.

Udskiftningen af Revninges jorde blev afsluttet i 1794 og Revningegård, der dengang hed Kragelund, fik tildelt en blokudskiftet parcel nord for landsbyen.

Ved matrikuleringen i 1844 fik gården matrikel nr. 11.

Slægten

I 1903 fik Lauratine og Kristian Jørgensen forpagtningen af Revningegård, der hørte til stamhuset Lundsgård. Da havde besidderen af stamhuset Lundsgård, Johan Frederik lensgreve Ahlefeldt-Laurvig til grevskabet Langeland (Tranekær), ladet opføre en ny gård.

I 1938 overgik gården i Revninge til sønnen Svend Jørgensen, som var gift med Betty. I 1942 købte de gården til selveje. Der var 24 ha, 14 køer, 4 heste og nogle grise. Siden er der købt et par mindre parceller til (4 ha).

I 1969 blev kostalden indrettet til slagtesvin.

I 1979 lod Peder Høite Hansen opføre en ny stald til slagtesvin med 400 stipladser, så der årligt leveredes 1600 svin. Svineproduktionen sluttede i 2012.

Dolken

Der er fundet mange oldsager på gårdens marker, bl.a. store uskade flinteøkser. Det mest interessante fund er en flintedolk, et meget smukt og velbevaret eksemplar, der kan måle sig med den berømte "Hindsgavldolk", der er afbilledet på vores hundredkronesedler. Denne nærmest enestående flintedolk ligger på Peder Høite Hansens skrivebord og bruges til papirkniv.

OGN

Strødam og Sophienborg

Sophienborg. Hovedbygningen set fra gården

Om to interessante ejendomme midt i Nordsjælland og to markante personligheder fortalt af Hans-Torben Andersen, Vester Strødam.

Forst lidt om ejendommene. Som i alle andre egne af Danmark har Nordsjælland gårde og mindre godser med hver deres historie med tilblivelser, opgangs- og nedgangstider og ændrede vilkår. Nordsjælland var oprindeligt overalt dækket af skov med lysninger indimellem til mindre landsbyer og gårde, borge og klostre. Skovklædt især på grund af den lange og høje morænestrækning fra Græsted i nord under hele Gribskov via Geels Skov ved Holte til Hareskov syd for Værløse. Store områder var i kortere tider med skiftende ejere købt og solgt af væbnere, kanslere og gods-ejerslægter, f.eks. Absalon, Hvidesønnerne, Barby, Oxe og Gøye, og i længere tider af klostrene, Asserbo, Æbelholt, Esrum og Sankt Marie i Helsingør, inden kongerne samlede sammen til jagt- og stutteriområder i 1500-årene.

Sophienborg lå oprindeligt som en eenlænget gård i landsbyen Ullerød i Tjæreby Sogn vest for Hillerødsholm ad den gamle landevej til Frederiksværk. Ifølge Wikipedia flyttede regimentsskriver Torkild Rosenquist gården ud fra Ullerød og nordpå til den nuværende beliggenhed, hvor han lod tre bindingsværksbygninger opføre i 1788. I 1809 var den store, grundmurede hovedbygning på 472 m² og 13 fag med høj kælder opført, og gården på 88 tdl. fik navn efter hustruen Ane Sophie.

Næste ejer ses at være stutmester Frederik Carl Emil Nielsen, som i 1820-erne udvidede ejendommens areal til 254 tdl. Hvilke ejendomme han udvidede med, har endnu ikke været muligt at fremfinde, men det må have været nordud mod Strøgårdsvang langs Gadevang vest for Grib Skov på østsiden og Pøle Å mod vest. Han er ifølge biografiskleksikon.lex.dk født 1769 på Augustenborg og død 1851 på

Frederiksberg Hospital. Blev ifølge Wikipedia veterinær i 1790 og dyrlæge på stuttoriet i 1795, rejste til Wien og Trakehnen, købte heste i Polen og Moldau til stuttoriet i 1796 og overtog stutmesterembedet i 1798 efter sin far, overjæger Nicolai Nielsen (1737-1798).

Han var tidens fagmand tilknyttet Frederiksborgstuttoriet for at afhjælpe nedgangen i frugtbarheden blandt frederiksborghestene. Grundet udebleven forbedring heri tog han sin afsked i 1833. I 1840-erne udvidede han Sophienborgs vestre staldlænge til 28 fags bindingsværk, som dermed blev Nordsjællands længste bindingsværksbygning. Efter Hillerød Kommunes overtagelse af ejendommen i 1975 åbnede Sophienborg i 2006 som skole, hvor den lange, smukke staldlænge blev indrettet til formålet og dermed bevaret.

En lerstampet lade blev i 1854 tilføjet og opført af proprietær Lund, der efter stutmester F.C.E. Niensens død i 1851 nævnes som ejer af Sophienborg. Om proprietær Lund var den Peter Lund (1810-1890), der ejede Nordre Mølle i årene 1839-1866 i Kongens Lyngby ved Mølleåens udløb fra Lyngby Sø gennem Mølleådammen, er meget muligt, idet Privatbank direktør Carl Frederik Tietgen knyttede sig til Kongens Lyngby. Han havde nemlig i 1868 købt kirken dér, hvor Peter Rørdam (1806-1883) siden 1864 residerede som folkekær sognepræst og ivrig grundtvigianer for Lyngby-Taarbæk Sogne.

Dermed må det formodes, at kontakten for C.F. Tietgen (1829-1901) i 1872 var opstået til at kunne erhverve sig Sophienborg. Efter allerede i 1857 at være blevet direktør for den nyåbnede Privatbank for at lette handelen og dens finansiering fremfor Nationalbankens tunge metoder, gik det rask fremad for banken, de mange påbegyndte selskaber og for Tietgen selv. Dermed var det muligt for

C.F. Tietgen allerede i 1871 at erhverve Hillerødsholm og resterne af Frederiksborg Stutteriet, som han afviklede i 1876.

I Større Danske Gårde af J.C.B. la Cour er det beskrevet, at "Gehejmekonferensraad Tietgen købte Strødam sammen med Hillerødsholm og Sophienborg af Staten". Om Tietgen købte af Lund eller af staten er derfor uklart. Men Tietgen kom efter en forrygende karriere med sine evner til hurtig opfattelse, eminente hukommelse og strategiske sans for industri og finansiering til Nordsjælland.

C.F. Tietgen frasolgte Sophienborg allerede i 1875, tre år efter købet af Hillerødsholm-Sophienborg, til etatsråd Peter Nicolai Damm (1839-1918). Selvom P.N. Damm med sin skepsis og forsigtighed var en modsætning til Tietgens hurtige temperament blev Damm fra 1867 tredje direktør i Privatbanken gennem 21 år, indtil han i 1888 skiftede til Københavns Handelsbank. P.N. Damm udbyggede i 1890-erne Sophienborg med en ny hestestald, og det er beskrevet på Wikipedia, at godset i år 1900 var på 34 ¼ tønder hartkorn, 540 tdl., heraf 50 tdl. skov, og alt det øvrige var ager og enge.

Godset må da ved arealforøgelsen i Damms tid være udvidet mod vest henover Pøle Å og Vester Strødam og videre mod Tulstrup og Alsønderup. Jeg har endnu ikke kunnet undersøge læsbare matrikelkort fra disse år, men jeg kan huske som barn i 1950-erne, at mine forældre en sommeraften var inviteret til middag hos proprietær Hansen og frue på Stenholm. Stenholm ligger lige øst for Tulstrup, havde jorder nordud og var en forpagtergård under Sophienborg. Jeg husker endnu tydeligt den vidunderlige, vel-smagende og hjemmelavede vaniljeis fremstillet i datidens høje forme med modne jordbær til dessert.

Ved salget af Sophienborg i 1875 fra Tietgen til hans meddirektør P.N. Damm i Privatbanken, må det formodes, at arealerne til et nyt Strødam er udmatrikuleret fra Sophienborg. Inden da eksisterede Strødam jo slet ikke.

Regnskaberne for Tietgens anskaffelse af Sophienborg og efterfølgende salg og Damms køb kunne være interessante at få indblik i til forståelse af datidens finansiering. Jeg vil tillade mig at antage, at Privatbanken har medfinansieret Tietgens køb og salg og derefter Damms køb og derved skabt likviditet til for Tietgen at bygge det berømte landsted, Strødam, på 600 m² i engelsk stil i 1875.

I Større Danske Gårde af J.C.B. la Cour er det anført, at P.N. Damm afstod Sophienborg til proprietær, amtsrådsmedlem og landvæsenskommissær i Frederiksborg Amt, William Mathias Saxtorph (1852-1933), som i 1907 solgte gården videre til Berg fra Vatterborg i Norge. Det samlede areal angives i 1907 til 535 tdl. heraf 400 tdl. ager, resten enge og skov. Ejendommen blev drevet af forpagter Anton Peter Poulsen f. 1866 i Thisted, gift med Aggie Karen Bistrup, f. 1876 i Rønne. Han var samtidig ejer af Hillerødsholm samt Højlunde. Forpagtede 300 tdl. ager i 7 marks drift og 50 tdl. eng af Sophienborg med besætning på 15 heste, 95 køer af rød dansk malke race plus opdræt samt plage, grise og får.

I samme udgivelse af Større Danske Gårde, som nu kan slås op på nettet, angives det, at Fru Gehejmekonferensraadinde Tietgen i 1907 var ejer af Strødam. C.F. Tietgen døde i 1901. Som enke og ejer af Strødam i denne periode, skænkede Laura Tietgen en parcel til gadevang kirkegård, en kirkeklokke fra De Smithske og penge til kirken, som blev indviet i 1904, og tilføjede i 1917 et legat til kirkeudsmykning. Gadevang Asyl blev i 1892 stiftet med midler fra begge ægtefæller Tietgen.

Som tilliggende til Landstedet Strødam var der 260 tdl., og driften varetoges af bestyrer A. Hansen med 16 køer plus ungdyr af Rød Dansk Malke race. Senere i 1917, da Axel Jarl arvede Strødam, blev arealet til Strødam angivet til 134 ha. Skov udgjorde 75 ha. Perioden 1875-1929 blev omskiftelig for Sophienborg. Hillerødsholm var for længst afstået, og Strødam blev centrum for C.F.T. og Laura Tietgen og Axel Jarl.

Gadevang kirke

Strødam – C. F. Tietgens sommerresidens.

C.F. Tietgen

Derfor nu til de to personligheder C.F. Tietgen og Axel Jarl. Ifølge Ole Langes biografi på lex.dk blev Carl Frederik Tietgen født i Odense 19. marts 1829 og gift med Laura Charlotte Jørgensen i 1855. Han døde i København 19. oktober 1901. Hans forældre var snedkermester Johan Friederich Tietgen (1798-1868) og Barbara Kirstine f. Wulff (1802-1841). Moderen døde, da C.F. var 12 år efter 15 års ægteskab og fødsel af 10 børn. Kun C.F. og tre søstre overlevede. Moderen modnede en stor kristelig trang hos C.F. Tietgen, som senere gav sig udslag i kirkebygningssprojekter, herunder, på Estrups initiativ, genopbygning af Marmorkirken, og sammen med Laura en livslang tilknytning til Grundtvig og grundtvigske kredse.

Faderen J.F. Tietgen giftede sig igen, og C.F. Tietgen kom i realskole og handelslære i Odense. I januar 1848 arbejdede han i Manchester, der var den tids førende industri- og økonomicenter. Her lærte han det engelske sprog til perfektion og sugede alt til sig om industri- og bankvirksomhed. I 1853 blev han på et kort ophold i Danmark forlovet med Laura Charlotte Jørgensen, hvilket medførte, at han vendte hjem til Danmark i 1855. De giftede sig dette år, og Tietgen nedsatte sig som grosserer i København. Kort efter blev Tietgen kendt i afgørende kredse for sin kompetente behandling af et konkursbo som repræsentant for en stor kreditor. Den nystiftede Privatbank skulle i 1857 vælge direktør, og efter Tietgens opsigtsvækkende og kompetente adfærd blev han som kun 28 årig valgt som bankens første direktør.

Herefter følger i resten af 1800-årene en bemærkelsesværdig karriere med tilskyndelse til og finansiering med aktietegninger af en umådelig mængde virksomheder. Listen er lang, og det må være et særskilt emne at fordybe sig i denne omskiftelige epoke med industrialiseringens udvikling, kreditsystemernes udfoldelse og Tietgens finansielle virksomhed som igangsætter, formidler og mæcen. En lille kuriositet er den, at da Tietgen var medigangsætter af KTAS i 1881, sørgede han for, at Privatbanken straks tegnede sig. Der skulle mindst 22 abonnenter til for at påbegynde en telefoncentral, og initiativtageren til den allerførste central fik nummer 1. "Central nr. 1" blev Privatbankens.

C.F. Tietgen blev som nævnt gift med Laura Charlotte Jørgensen i 1855. Hun var født den 16. november 1835

som datter af Sophie Birgitte Møller (1805-1840) og Carl Ulrich Jørgensen (1803-1861) på Tiselholt ved Vejstrup nordøst for Svendborg. Ifølge Dines Bogø på din-bog.dk boede parret først i Nørregade og senere i en mere passende ejendom på Kronprinsessegade 30 vis a vis Kongens Have, og hvor Davids Samling nu er placeret.

Senere anskaffede Tietgen en sommerresidens i Taarbæk, kaldet Villa Strødam, hvor han finansierede opførelsen af Taarbæk Kirke med indvielse i 1864 og siden altså anskaffelsen af og byggeriet på Strødam i 1875. Der blev samtidigt plantet en lang lindeallé fra Gadevangsvej til Strødam. I 1891 opførtes Strødam Avlsgård, som er beliggende halvvejs ad alléen. En traditionel trelænget gård med stråtag og fritliggende stuehus med spåntag, en brønd midt på gårdspladsen samt et valnøddetræ.

Botaniklektor Jørgen Jensen har i 2005 skrevet en artikel om sin morforældres tid som gartner og bestyrer på Strødam Avlsgård i perioden 1897-1931. Adolf Hansen (1867-1933) fra Langeland blev gift med mejerske Karen Buur (1869-1946) fra Amager i 1902. De dyrkede i stort omfang frugt og grøntsager på friland, i mistbænke og drivhuse, både til Strødams forbrug og til forbruget i Tietgens husholdning på Kronprinsessegade med ugentlige leverancer med hestevogn og selvfølgelig til medarbejdere og gæster.

Avlsgården "Strødamgård".

Bestyreren stod også for plejen af dåvildt, sikahjort og axis-hjort i skovene nordfor og i Vænget, der udgjorde hele den indhegnede park syd for Landstedet Strødam og Strødam Avlsgård. Udover den omfattende gartneriproduktion var der naturligvis også datidens almindelige produktion af svin, kvæg og får, som en røgter havde ansvaret for. Malkekoner fra Gadevang sørgede for malkningen af køerne.

Da Tietgen meget tidligt sørgede for telefoni i området, fik Strødam selvfølge nr. 1 og avlsgården nr. 18. Axel Jarl sørgede for indlægning af elektricitet i 1925.

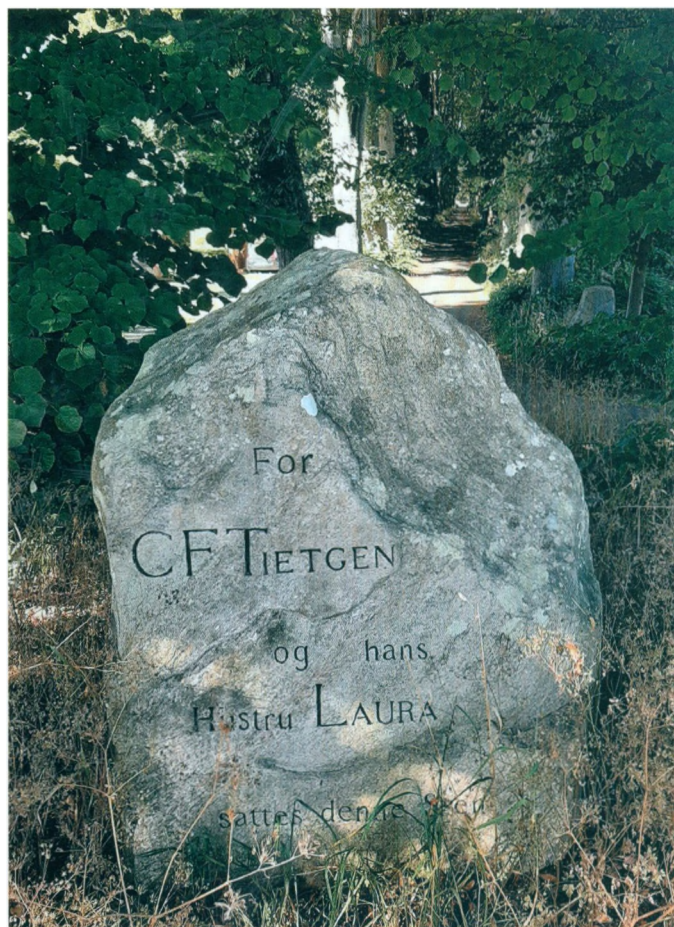
Tietgen var yderst aktiv og viljestærk for sine idéers gennemførelse, som blev respektfuldt mangfoldige. Han forstod og evnede at følge med tiden og var i samtiden en personlighed, som man ikke kunne komme udenom. I 1896 fik han en blodprop i hjernen, så han måtte trække sig tilbage fra et meget aktivt liv. Han levede tilbagetrukket i 5 år mere og døde i 1901, hvor han fik en hædersbevisende begravelse fra Marmorkirken med kongelig deltagelse og hilsener fra utallige indenlandske- og udenlandske forbindelser med jordfæstelse på Lyngby Gl. Kirkegård.

Familiebeskrivelsen skal bredes lidt mere ud af hensyn Axel Jarls efterfølgende familiebeskrivelse, fordi der opstod et væsentligt sammenfald. Lauras far, Carl Ulrich Jørgensen på Tiselholt, og Tietgens far, Johan Friederich Tietgen, snedkermester i Odense, var fætre, idet C.U. Jørgensens mor, Anna Sophie Kirstine Ulrike Tietgen, og J.F. Tietgens mor, Catrine Margrethe Tietgen var søstre og børn af Peter Ulrich Tietgen, forpagter på Rygård i Langå, Moltkenborg og Anhof, og Engel Magdalene Tietgen (1741-1777), Langå.

Lauras far, Carl Ulrich Jørgensen, var først gift med Sophie Birgitte Møller (1805-1840), som blev mor til Laura. Anden gang blev han gift med Ane Hansine Maren Møller (1813-1846). De blev forældre til Sophus Jørgensen (1842-1914) og Vilhelm Carl Jørgensen (1844-1925). Vilhelm blev gift med Anna Plenge fra Sæbyholm på Lolland (1848-1936), og de blev forældre til Axel (1871-1950), Carl Frederik (1872-1951) og Viggo (1879-1965) plus to piger. Drengene udskiftede alle tre i 2001 deres efternavn Jørgensen med Jarl. Det navn har sin egen mytologiske historie og kan findes på da.wikipedia.org/wiki/Rigs_vandring.

Axel Jarls far var således halvbroder til Laura Tietgen. Dette familiære sammenfald kom til at betyde meget. Laura og Tietgen fik ingen børn, og de tre nevøer blev som børn og unge meget ofte taget med rundt til begivenheder af "onkel" Tietgen, som sammen med Laura næsten opfattede dem som deres egne drenge.

Det fik afgørende betydning for videreførelsen af Sophie-nborg og Strødam. Ifølge Palle Bruun Olsen blev Vilhelm Carl Jørgensen cand. polyt., kom som ung hos Tietgen og blev fabriksejer af flere forskellige virksomheder og bestyrelsesmedlem og medstifter af andre virksomheder og foreninger. I 1898 anskaffede han sig Løndal Skovgods ved Horsens. Hans position i grossererborgerskabet i København var omfattende og betydningsfuldt. Han og Tietgen mødtes således i forskellige sammenhænge, og ad den vej stiftede Tietgen bekendtskab med Laura, og hendes broder, Vilhelm Carl Jørgensen, stiftede bekendtskab med industrien.

Monumentet for C.F. Tietgen og hustru Laura.

Anna Plenges far på Sæbyholm på Lolland, Jørgensens svigerfader, Georg Hendrich Iversen Plenge, købte i 1862 Palstrup ved Viborg, hvor Anna Plenge havde sin ungdom. Faderen mistede sine to første hustruer og giftede sig for 3. gang med Tietgens lillesøster Hansigne Christiane.

Axel Jarl

Hermed er vi kommet til den anden, store personlighed på de to gårde, Axel Jarl. I disse fremadstormende tider for industri og nye metoder for finansiering med aktier voksede Anna Plenges og Vilhelms Jørgensens tre drenge og to piger op i forældrenes og familiernes miljø med bolig i det attraktive kvarter på Rosenvængets Allé. Med uendelige kilder til inspiration, viden og uddannelse, som kun få af tidens unge kunne erhverve. Kunstnere og politikere færdedes i deres hjem til middage og oplærende samtaler.

Carl Frederik blev ingeniør og direktør i forskellige industrielle selskaber. Viggo blev billedhugger i Frankrig. Axel Jarl blev student og teolog i 1896, hvor han også blev lærer på Vallekilde Højskole. Var derefter medstifter af Ubberup Højskole, som blev indviet i 1899.

Den 24. januar 1898 blev Axel Jarl gift med Gunnild Marie Bruun (1872-1903), datter af Ida Wilhelmine Rottbøll (1841-1882) og kontreadmiral Carl Adolph Bruun (1834-1911). Bryllupsrejsen til Ægypten og Israel varede i 3 måneder, og forbindelsen til højskolen blev tabt. Ved hjemkomsten købte Axel Jarl Rodskov Strandgård i Hornslet, hvor deres eneste søn, Jens Joachim Jarl, blev født i år 1900. Axel Jarl var vellidt på egnen for sine foredrag og indførelse af nye landbrugsredskaber. Gunnild Marie Jarl døde som 31-årig i 1903, og den lille familie gik i

opløsning. Jens Joachim toges i pleje af faster Rigmor og morbror Emil Bruun.

Axel Jarl drog da til Paris for at uddanne sig kunstnerisk på akademiet og hos private. Han rejste meget i mange lande, hvor han studerede og tegnede. Axel Jarl fik opgaver i Danmark, bl. a. dekorerede han i 1911 spisesalen på sine forældres nyopførte hovedbygning på Løndal 13 år efter anskaffelsen. I 1917 kom han retur til Danmark, da faster Laura Tietgen var afgået ved døden. Hun overlevede således C.F. Tietgen i 16 år. Dermed arvede Axel Jarl Strødam, som de barnløse Laura og Tietgen havde testamenteret ejendommen til.

I de første år fortsatte Axel Jarl med kunstneriske udfoldelser på Strødam og blev samtidig mere og mere stemt for fredningssager inspireret af sin far, Vilhelm Jørgensen. Efter mange overvejelser gennemførte Axel Jarl i 1925 en frivillig fredning af hele Strødam til et dyre- og plantereservat og forskningsområde, der på det tidspunkt omfattede 125 ha skov, moser og enge. Axel Jarl kaldte fredningen en "ringe offergave til Danmarks natur" ifølge Palle Bruun Olsen.

I 1927 skete der noget afgørende for Axel Jarl, idet han giftede sig som 56-årig med Jutta Frederikke Sophie Franziska Lund (1877-1947), datter af Hans Peter Lund (1819-1879) og Jutta Lund f. Rørørdam i 1852 på Bernstorff Hovmarksgård. Morfaderen til Jutta var Peter Rørørdam, præsten i Kongens Lyngby, nævnt ovenfor som Lauras og Tietgens præst i Kongens Lyngby Kirke.

I 1929 foregik der et afgørende ejerskifte for Strødam og Sophienborg, idet Axel Jarl med et stort spring købte Sophienborg på dengang 177 ha. Han havde formentlig allerede da tanker om bedre landbrug og naturbevarelse. Sophienborg havde, som ovenfor nævnt, haft forskellige ejere fra 1875 og indtil nu i 1929. Derfor greb Axel Jarl ind med anskaffelsen af Sophienborg og forenede dermed Strødam og Sophienborg.

Hermed begyndte en ny epoke i en omskiftelig tilværelse for æstetikeren Axel Jarl. De første par år var Sophienborg bortforpagtet; men fra 1931 begyndte Axel Jarl på og blev grebet af driften af landbrug, idet han kunne se og forudse mere moderne metoder at drive landbrug på med renlighed og systematik.

Som de første i Danmark tappede Sophienborg i 1936 mælk på papkarter. Den rene mælk uden mange kimtal var velegnet som børnemælk i perioden før penicillinens opfindelse. I 1939 blev staldbygningerne udvidede og moderniserede. Malkningen blev udført med største grad af hygiejniske foranstaltninger, og Sophienborg blev i 1949 læregård for fremtidens landvæsenselever. Axel Jarl foretog nogle fremsynede og dristige gennembrud i de år, kan man med rette sige nu. I hvert fald nogle væsentligt omfattende ændringer med renlighed og hygiejne, oplysning og uddannelse, som selv nutiden er fattig på på nogle områder, hvor besparelser har overtaget.

Som afslutning er det værd at nævne, at Axel Jarl var meget aktiv i modstandsbevægelsen. Han arrangerede efter hjemkomst fra Sverige et stort folkemøde 2. pinsedag, hvor titusinder iflg. Frederiksborg Amts Avis mødte op og fyldte Sophienborgs flagsmykkede område. Klokkeringning, talere og fællessang prydede festdagen. Et kort uddrag af

Axel Jarls velkomsttale fra Palle Bruun Olsens skrift bør refereres her: ... *at danske bønder var parat til at tage fat med jorden for at være med til at skaffe føde til den sultende verden. Det blev Danmarks form for tak, vort bidrag til freden... og lidt mere: Danmarks jord skulle ejes af danske mænd. Mænd, der ikke i disse år havde vist dansk sindelag, skulle ikke have lov til at besidde dansk jord.*

Axel Jarl og fru Jutta var blevet gamle og svækkede af det meget aktive livs omfattende gøremål, social og selskabelig omgang med de utallige bekendtskaber og krigens strabadser. Fru Jutta afgik ved døden påskedag 1947. Hun blev 69 år. Axel Jarls søn, Jens Joachim Jarl, var ikke interesseret i landbrug. Han blev cand.polyt. og gik dermed i farfaderens ingeniør-fodspor. Han blev gift med Ulla Ingrid Ryder (1896-1937), og de blev forældre til Jytte Jolante Jarl og Gunnild Jørgensen Bondam. Jens Joachim Jarl omkom ved en gletsjerulykke på Grønland i 1951.

Axel Jarl måtte nødvendigvis overveje fremtiden for det i hans tid genforenede gods. Strødam var allerede frivilligt fredet i 1925. I 1949 forelå hans beslutning om at gøre Sophienborg på 178 ha og Strødam på 135 ha til en selvejende institution, et legat, der skulle fortsætte unge landmænds uddannelse, gøre videnskabelige landbrugsforsøg på Sophienborg og naturvidenskabelig forskning på Strødam. Han overdrog begge ejendomme med jord, bygninger, besætninger og alt inventar til stiftelsen samt 1 mill. kr. oveni til likviditet til legatstiftelsen.

Efter denne gestus til naturen levede Axel Jarl på Strødam til den 26. november 1950, hvor et rigt liv, givet videre til gavn, glæde og fortsættelse for andre, standsede. Jarl Fonden solgte dele af Sophienborg til Hillerød og anskaffede Frihedslund og St. Rode, hvor landbrugsdelen fortsætter. Strødam og Sophienborgs enge og skove henligger som reservat nord for Isterødvejen, og syd for udstykkes til boliger. Som en passende afslutning for Axel Jarls tanker om livet, naturen og det materielle vil jeg i forkortet og ændret form gengive et uddrag af Axel Jarls tale på Strødam i 1927 til Universitetets besøg:

Livets dybeste indtryk ligger i det naturbestemte. Livets største og leveværdigste øjeblikke har været de stille, ensomme timer i naturen, hvor individet og tanken ikke talte med, hvor samhørigheden med naturen var enerådende. Menneskene vil i denne tekniskbestemte tid udtørres ved lutter tekniske fremskridt. Vor civilisation gør os selv hjemløse på jorden ved at civilisere naturen.

Portræt af Hans-Torben Andersen

Født 1944, uddannet landmand, herunder elev på Favrholt og Kærehave Landbrugsskole, overtaget slægtsgården Mangholm i 1967 og fraflyttet i 1982, uddannet økonom i regnskab og revision samtidig med forskellige jobs 1983-1991, selvstændig revisor og regnskabsfører siden 1992 med undervisning på erhvervsskolens kursuscenter i Helsingør i 90-erne, studierejser hvert år i Frankrig siden år 2000 og importeret og videreformidlet udvalgte franske vine siden 2010. Gift i 1967 med Ingelise f. Rasmussen. Arbejder fortsat med regnskaber og vinformidling fra boligen på Vester Strødam. Hjemmesider www.regnskabservice.dk & www.vinfrafrankrig.dk

Ullerup Hovedgård

Ullerup Hovedgård.

I denne sommer lagde jeg vejen forbi Ullerup Hovedgård på Mors, da gårdens ejere, Hanne og Esben Toft, har indrettet den ene af hovedbygningens fløje til Bed and Breakfast. Da Ullerup Hovedgård er en slægtsgård, var det naturligt at lægge overnatningerne her.

Trods navnet er Ullerup Hovedgård en sædegård. Dvs. en hovedgård, der før enevælden blev indført i 1660, havde været i adelelig besiddelse, kunne efter ændringerne i hovedgårdslovgivningen af 1670 få status som sædegård, der foruden skattefriheden for selve hovedgård også fik skattefrihed for 300 tdr. hartkorn bøndergods.

Arealet

Matriklen fra 1682 anfører at Ullerups tilliggende var 33,8 tdr. hartkorn og det dyrkede areal omfattede 267,2 tdr. land. I J.C.B. la Cours værk Danske Gårde fra 1908 oplyses, at hartkornet omfattede næsten 43 tdr. Det samlede areal udgjorde 580 tdr. land, hvoraf 457 var ager og 106 eng. J.J. Hansen meddeler i Større danske landbrug fra 1935, at Ullerups samlede areal var 200,2 ha, deraf 183,5 ager, 6,6 eng, 5,6 skov og 4,5 have, park og gårdsplads. Hartkornet var sat til 30 tønder, 2 skæpper, 1 fjerdingkar 2 album. Nu er arealet 255 ha og der til 25 ha i forpagtning.

Driften

Nu drives Ullerup med ren planteavl, frøgræs, raps og korn. På gården er 12 heste – dansk varmblod. Esben Toft red dressur, men døtrene ville hellere have spring. Så nu passer de gårdens stutteri med heste til ridebanespringning.

Bygninger

Center for dansk herregårdsforskning oplyser, at hovedbygningen på Ullerup oprindeligt var en bindingsværks-

gård opført i 1755 af Christian Qvistgaard. Her var der over indgangsdøren et relief i træ med to drager med sammenslyngede haler på blå bund. Til den gamle bindingsværksgård foretog Frederik Hauch Stadel i 1853 en tilbygning, hvor en enkelt tværføj i to etager blev sat på hovedbygningen. Her tog han selv bolig. I 1857 opførte han også en ny forpagterbolig.

I 1863 opførte han søn, Jens Stadel, den nuværende hovedbygning i grundmur i én etage. Bygningen består af en hovedfløj samt to sidefløje i halvvalm med en markeret hovedindgang. Atypisk er det, at sidefløjene ikke udgår fra hovedfløjens ender, men er placeret flere meter inde på hovedfløjens side, hvorfra de udgår.

Fra 1963 til 2005 stod hovedbygningen ubeboet, hvilket betød, at hele anlægget forfaldt. Efter Hanne og Esben Toft overtagelse af gården, gik de i gang med et omfattende renoveringsarbejde, som blev udført helt i den oprindelige stil. Hvor det var muligt, blev der både indvendigt og udvendigt gjort brug af de oprindelige materialer. Renoveringsarbejdet stod færdigt i 2010.

Andre bygninger

Avlsbygningerne er placeret lige over for hovedbygningen. Hele anlægget tager nærmest form som et E, men bygningerne er meget forskellige i størrelse, alder, arkitektonisk værdi osv. De er bl.a. opført i både grundmur, kampesten og gule sten. De fleste af bygningerne blev opført mellem 1937-38, efter en større brand forinden havde udslettet størstedelen af de gamle bygninger.

Ejerhistorie

Ullerup var ejet af slægten Mus i det 15. og 16. århundrede. Gården er dog muligvis nævnt tilbage i 1337, hvor hertug Valdemar af Sønderjylland pantsatte "Ullerupgaard med

*Ullerup Hovedgård,
Hovedbygningen
set fra øst.*

al sin rette tilliggelse". (Der kan dog også være tale om Ullerupgaard nord for Limfjorden.)

Slægten Mus nedstammede fra Hvas'erne. Den første ejer fra slægten var antageligvis Strange Jensen Mus - hans sønner ejede gården i år 1500. Herfra gik Ullerup videre i slægtens eje i flere generationer.

I midten af 1500-tallet hed ejeren Albrecht Mus. Han var hofmand, og i en årrække ledsagede han kong Christian den Anden (1481-1559). Christian den Anden blev i 1549 overført til Kalundborg Slot, hvor bl.a. Albrecht Mus holdt opsyn over den aldrende tidligere konge. Hans bror Josef Mus døde af pest under Syvårskrigen i Sverige mellem 1563-70 som sidste mand af slægten Mus.

Albrecht Mus' enke sad på Ullerup nogle år, hvorefter deres datter arvede gården, som hun bragte til sin mand Albert Vind. Ullerup blev nu i slægten Vinds eje i tre generationer. Den sidste ejer fra slægten, Niels Vind, var en adelsmand af tidens traditionelle type. I sine unge år tog han en lang dannelsesrejse til store dele af Europa. Efter hjemkomsten blev han hofjunker, hvor han tilmed fik tildelt Københavns Slot i forlening. I 1642 kom han hjem fra en længere tur til England og giftede sig. Han bosatte sig aldrig på Ullerup, men solgte gården til Helvig Sandberg. Hun giftede sig i 1646 med Sivert Brockenhuus, som herefter ejede gården i ca. 40 år. Han stammede fra den gamle, adelige slægt Brockenhuus, der i mange led spillede en stor rolle inden for den danske adel. For Sivert Brockenhuus gik det i slutningen af 1600-tallet dårligt økonomisk. Han havde arvet en tredjedel af Harritslevgård på Fyn, men den gik tabt til Kronen, da han ikke kunne betale sine skatter. Også Ullerup måtte han til sidst afstå. Sivert Brockenhuus havde da solgt så mange af Ullerups fæstegårde, at herregården havde mistet sin skattefrihed.

For at herregårde kunne opnå 'frihed', hvilket bl.a. indebar skattefrihed på produktionen fra hovedgårdens egne jorder, skulle fæstegårdene under herregårdene udgøre minimum

200 tdr. hartkorn - også kaldet en 'komplet herregård'. Med frasalget af fæstegårde var Ullerup ikke længere komplet og havde mistet sin 'frihed'.

Den nye ejer, amtsforvalteren i Thisted, Jens Hansen, overtog Ullerup ca. 1685, antageligvis som en af Sivert Brockenhuus mange kreditorer. Han formåede efter kort tid at samle flere fæstegårde under Ullerup og atter gøre den til en komplet herregård.

I 1735 var den dog gal igen. Jens Hansens enke havde økonomiske vanskeligheder. Hun måtte afhænde Ullerup til sin kreditor og Thys rigeste mand Enevold Berregaard, eller det vil sige til hans arvinger, da hans selv var afgået ved døden 1731.

I 1743 købte Christen Andersen Qvistgaard Ullerup. Han fik hurtigt ry for at være en redelig herremand, der også tog sig af bønder og arbejdere. Under hans ejerskab øgede han bøndergodset, samtidig med at han byggede en ny hovedbygning. Han døde dog ugift i 1762, hvorefter Ullerup igen kom i handlen.

Stadel

I 1786 blev Ullerup købt af Jens Stadel, i hvis slægt den herefter blev i næsten halvandet århundrede. Jens Stadel var dog langt fra nogen traditionel herremand. Han kom fra Ringkøbing og var opvokset under beskedne kår. Som ung søgte han om arbejde i skriverstuen på amtmand Hauchs herregård på Mors. Hauch blev straks betaget af den unge mand, gav ham arbejde, og herefter blev Stadel amtmandens trofaste mand i flere år.

Efterhånden blev han gennem denne forbindelse så velhavende, at han blev i stand til at opkøbe flere godser. Stadels tætte forhold til amtmanden blev også tydeliggjort ved, at Stadel gav sin søn mellemnavnet Hauch.

Efter Jens Stadels død i 1820 sad enken med Ullerup til sin død i 1831, hvorefter sønnen Frederik Hauch Stadel overtog Ullerup. I 1860 arvede sønnen Jens Stadel, og efter ham fulgte i 1889 Frederik Hauch Stadel.

Slægten Stadel's lange periode på Ullerup var bestemt godt for gården. Frederik Hauch Stadel var en vellidt mand, der blev omtalt for sin godgørenhed, men også som en dygtig landmand, der igennem årene fik flere tillidshverv, som bl.a. amtsrådsmedlem. Hans søn, Jens Stadel, overtog Ullerup i 1860. Han blev også kendt som en meget dygtig landmand, der samtidig udførte betydelige ombygninger og restaureringer på Ullerup. Det var bl.a. ham, der opførte den nuværende hovedbygning.

I 1889 overtog sønnen Frederik Hauch Stadel hjemmet. Han var gift med Amalie Møller født på Landbolyst.

Frederik Hauch Stadel havde haft Ullerup i forpagtning fra 1872 til 1889, da han købte gården. Han fortsatte selv driften indtil 1903. Derefter blev avlsgården bortforpagtet til Frederik Voetmann, der var gift med Rosa Stadel, som var Frederik Hauch Stadel og Amalie Møllers adoptivdatter.

På Voetmanns tid bestod besætningen af 48 køer, 100 stk. ungvæg og kalve, 2 tyre, 60 fedekreaturer, 20 heste, 4 trækstude samt ca. 115 får og lam. Der solgtes årligt 40 fedesvin. Kvægbesætningen var af Korthornsrace. Folkeholdet omfattede 1 forvalter, 1 forkarl, 7 karle, 5-6 røgere, 3 piger og 2 daglejere. Hertil kom 1 gartner og 1 havemand.

Toft

I 1923 solgte Frederik Hauch Stadel Ullerup til Niels Peter Toft, en dygtig landmand, der efter et par handler med større gårde, kom i besiddelse af Ullerup. Gården havde da et tilliggende af 336 ha, og til gården hørte seks huse med jord og en mølle.

I 1924 afhændede Niels Peter Toft møllen, de 6 huse og yderligere 136 ha til dyrlæge L. N. Toft, Thisted, som deraf oprettede 14 statshusmandsbrug.

I 1960 overtog sønnen Frederik Toft gården. I 1993 oprettedes et Interessentselskab mellem Frederik Toft og sønnen Esben Toft. I 2000 blev Esben Toft eneejer.

Det var på hans initiativ hovedbygningen blev sat i stand. Hovedbygningen rummer en bolig på 700 kvadratmeter, og det halve ville dække familiens behov.

Familien indrettede deres bolig i vestfløjen. I østfløjen indrettede 3 dobbeltværelser med bad og toilet samt et køkken.

I hovedfløjen mod nord er den store spisestue, den daglige spisestue samt et par store stuer, og disse stuer med køkkenet kan lejes til selskaber.

Hele istandsættelsen varede 5 år og var afsluttet i 2010.

Kulturmiljø

Ullerup har stadig vandfyldte voldgrave på tre sider.

Ullerups have har også en lang historie bag sig. Specielt Frederik Hauch Stadel havde stor interesse for anlæg og beplantning. Mellem 1821 og 1835 plantede han 2400 skovtræer samt op mod 100 frugttræer placeret tæt på hovedbygningen.

Også hans barnebarn af samme navn interesserede sig for havebrug, og under hans ejerskab omlagde han haven til park, hvor det blev fortalt, at den da måtte regnes som en af de smukkeste og bedst holdte parker i Thisted Amt.

Inden Hanne og Esben Toft overtog gården, bar området omkring gården dog mest præg af høj beplantning, men parken er siden blevet fornyet, og nu står den igen som et prægtigt haveanlæg.

Haven ved Ullerup er nemlig en have. Når området er passet og plejet, er det en have, men ligger det hen som græsningsareal for vildt eller tamkvæg, så er der tale om en park. Dyrehaven er således en park.

Dueholm

Når man har valgt at tage ophold på Ullerup, bør man køre de få kilometer til Dueholm i Nykøbing. I den gamle klosterfløj er indrettet museum, og her kan man se det relief med snoede dragehaler, som prydede indgangspartiet på Ullerups gamle hovedbygning.

Museet udstiller også en ringbrynje, som blev fundet på Ullerup efter oprensning af voldgraven.

OGN

Hanne og Esben Toft er tredje generation på Ullerup Hovedgård.

JENS OG ANNA JENSENS FOND

Dansk Slægtsgårdsforening administrerer Jens og Anna Jensens Fond, der uddeler rejselegatertil unge, der vil uddanne sig i teoretisk eller praktisk landbrug i udlandet.

Legatportioner på 5.000 og 10.000 kr. uddeles til ansøgere, der for at komme i betragtning, er i udlandet mindst 6 eller 8 måneder.

Ansøgningsfrist er 1. maj

Ansøgning sendes til:

Carl Martin Christensen, Rugvænget 5, 5400 Bogense.

kate.cmc@dukamail.dk

Hans Knudsens Planteskole i Landsgrav

*Landsgrav planteskole
og havebrugsskole
omkring år 1900.
Bagerst fra Venstre ses
Hans Knudsen og
Hanne Knudsen.*

Bag facaden af den smukt istandsatte ejendom Lillevangsvej 21 i Landsgrav gemmer sig et husmandssted, som lå på det, der dengang hed Landsgrav Mark. Byudviklingen gennem det sidste halve århundrede har medført, at ejendommen nu er omgivet af parcelhuse.

Husmandsstedet fortjener at blive husket af eftertiden, for her levede Hanne og Hans Knudsen, som havde deres plante-, havebrugs- og husholdningsskole. Det var herfra de danske husmødre lærte at henkoge deres frugter, grønsager og kød.

Hans Knudsen

Hans Knudsen var født i Landsgrav i 1844 og døde i 1931. Han blev i 1882 gift med Hanne Mortensen født i 1861 i Gundsømagle og døde i Landsgrav i 1943.

Hans Knudsen var af sognepræsten blevet opmuntret til at blive friskolelærer, og efter ophold på Vallekilde og Askov højskoler blev han den første friskolelærer i Landsgrav, en stilling han bestred fra 1869 til 1885.

Han holdt samtidig aftenskole for tjenestekarle. Han var en stolt repræsentant for den bondebevægelse, der også knyttede sig til de gudelige bevægelser. I Højskolebladet skrev han i 1884 en artikel om "Den uløste opgave", som han formulerede: "Hvad kan der fra den livsvakte del af det danske folk gøres for at skaffe blidere kår for de fortrykte, særlig landarbejderne."

I årene 1874-86 var han medlem af sognerådet. Amtskredsformand for Østifternes Haveselskab 1889-1929, formand for de tre sydvestsjællandske landboforeningers planteavl-sudvalg 1903-21.

I 1872 var han med til at stifte Slagelse Sct. Peders Landsogns Spare- og Lånekasse, som han var formand for og daglig leder af i de 38 år sparekassen eksisterede.

Hanne og Hans Knudsen havde en mønsterværdig have, som de stræbte efter at få frem ved siden af friskolegemingen. Her blev lagt et stort fritidsarbejde for at vise, hvad en lille plet jord kunne yde i økonomisk henseende, og det blev udgangspunktet for planteskolen.

Når Hans Knudsen i 1885 overlod Landsgrav Friskole til andre, var det ikke, fordi han var blevet træt eller ked af denne virksomhed, men fordi han ved sit arbejde i plante- og haveskolen så nye mål med bedre kår for de små landbohjem.

Hans Knudsens virksomhed udvidedes efterhånden, og han blev en landskendt mand, da hans plante- og havebrugsskole fik mange elever fra hele landet.

I et halvt århundrede arbejdede han med sin plante- og havebrugsskole, hvor formålet var at finde og udvikle planter og frugttræer til hjælp for småhjemmene. I sine sidste år anlagde han 14 planteskoleforsøg for at finde ud af, hvilke æblesorter, der - uden sprøjtning - ville egne sig for småhaver, hvor man sjældent havde tid eller råd til at foretage de mange sprøjtninger, som det dengang blev anbefalet. Meget af Hans Knudsens frugt og grønt blev afsat gennem byens købmandsforretninger.

Hanne Knudsen

Hanne Knudsen er sammen med ægtefællen omtalt i Blå Bog, men havebrugskandidat Agnes Eliasson har i 1971

skrevet en interessant artikel om hende. Hun skrev bl. a.: "Længe før der her i landet fandtes radio eller påtænkte et Statens Husholdningsråd fødtes Hanne Knudsen. Hendes store interesse blev at fremme dyrkningen i private haver af grønsager og krydderurter, deres anvendelse og opbevaring. På den tid var det var det vanskeligt at få undervisning om disse ret ukendte varer, men Hanne Knudsen fandt ud af det.

Hun begyndte som elev på Vilvorte havebrugsskole, og derefter groede alt det nye og spændende frem omkring hendes hjem i Landsgrav, og hendes køkken blev et laboratorium med reagensglas m.m. Derefter gik studierne til Alfred Jørgensens gæringsfysiologiske laboratorium i København og senere til den kongelige gartneranstalt ved Rhinen. Hanne Knudsen forstod, at det var mikroorganismerne skimmel og gærsvampe, der skulle bekæmpes for at få et godt resultat.

Fra sit værksted i Landsgrav rejste hun ud til de skoler, der dengang fandtes, Ankerhus Husholdningsskole i Sorø og Birgitte Berg Nielsens seminarium i København.

Alle beundrede denne intelligente, stilfærdige, og beskedne kvinde, som var et godt eksempel på, hvad man kan opnå. Da Hanne Knudsen blev 38 år, begyndte hun at skrive og udgive bøger. Det blev mange og de var værdifulde. I 1899 kom "Pomona", som blev meget skattet af landhusmødre, som skulle opbevare havens frugter og grønsager.

I 1913 udkom "Brugen af havesager i hjemmet". Den skabte større sensation.

I 1915 kom bogen om "Frugtretter", der solgtes i to oplag. I 1916 kom Hanne Knudsens hovedværk: "Krydderplanter", en herlig bog, der kunne være førende i dag, hvis den ikke var kommet for tidligt, men den er nok grundlaget for, hvad vi ved i dag om disse planter. Den var på 96 sider gedigent stof, botanisk helt i orden med latinske navne og dyrkning.

I 1917 kom "Syltning uden sukker", der nåede ni udgaver (25.000 stk.), men den udkom også i Sverige, hvor man nåede fire oplag.

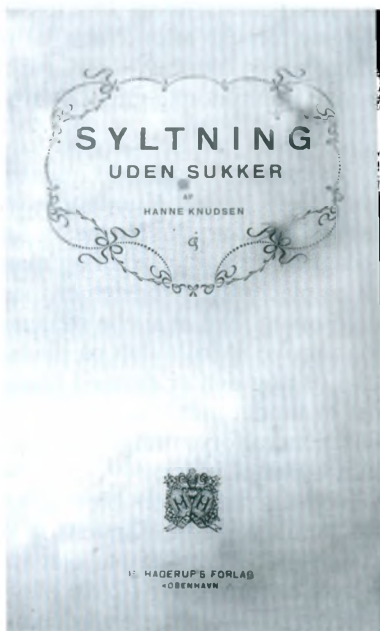
Hanne Knudsen blev betroet at skrive om alle disse emner i "Nordisk illustreret Havebrugsleksikon. Hendes sidste bog kom i 1923, det var en gave til alle medlemmerne i Østifternes Haveselskab.

Så sent som i 1931 kom niende oplag af "Pomona" – da var Hanne Knudsen 70 år."

Henkogningen

Hanne Knudsens bog "Pomona" havde undertitlen "Håndbog i konservering af havesager." Og det var konserveringen, der betød så meget for hende. Med køleskab og fryser er behovet for henkogning ikke eksisterende, men for 100 år siden var det Hanne Knudsen, Landsgrav som lærte de danske husmødre at henkoge deres frugter, grønsager og kød.

OGN

"Syltning uden sukker" udkom i ni udgaver

DEN GAMLE AVIS

Der er mange oplysninger i gamle aviser, og nogle oplysninger giver mere eftertanke end andre. Her bringes et klip fra Thisted Amts Tidende:

Thisted Amts Tidende

1899

En Mand kom forleden kørende ad Fjerritslev Gade med et Par Stude, som gik i fornuftig Pasgang, men pludselig fór der en ond Aand i det hornede Forspand, og af Sted gik det i susende Fart, medens de Brogede holdt Halerne ret i Vejret. Kusken sad aldeles magtesløs, og omsider tømte Køretøjet med fuld Kraft mod en Telegrafpæl, saa han slyngedes af Vognen, og blev fundet i bevidstløs Tilstand.

Nogen alvorlig Skade havde han dog Ifølge "Thisted Amts Tidende" ikke taget.

70 år

Næstformand i Dansk Slægtsgårdsforening Niels Ole Volhøj fylder 70 år. Den 8. oktober 2020 fylder Niels Ole Volhøj i Tversted ved Bindslev i Vendsyssel 70 år. N. O. Volhøj har haft sæde i hovedbestyrelsen siden år 2008 hvor han blev valgt til formand for Vendsyssel Kredsen. Volhøj har i en længere årrække været medlem af hovedbestyrelsens forretningsudvalg. Så da den daværende næstformand døde for et par år siden blev Volhøj valgt til ny næstformand. Som landsformand har jeg siden 2015 arbejdet tæt sammen med Volhøj i gensidig respekt og tillid. Vi har i fællesskab sparet en del om beslutninger med henblik på det vigtige i at tage aktion på at tilpasse udgifterne til det stadigt svindende medlemstal. Bl.a. påtog Volhøj sig at være formand for Arkivudvalget i processen med at afvikle Slægtsgårdsarkivet på Gl. Estrup af økonomiske hensyn. Dansk Slægtsgårdsforening er i en kontinuerlig proces, så morgendagen vil givetvis også kræve nye beslutninger.

Tak for det gode samarbejde og din konstruktive og engagerede tilgang til at ville det bedste for foreningen. Hjertelig Tillykke med dagen.

Landsformand Gunhild Olesen Møller

NYT FRA KREDSENE

Kredsens arrangementer er interessante, og alle medlemmer er velkomne til at deltage i det, der har interesse. Hvis man vil vide mere om et arrangement, så tag kontakt med formanden for den arrangerende kreds, navn og telefonnummer findes side 2. Se i øvrigt foreningens hjemmeside.

Endnu ved vi ikke, hvornår vi får vores uindskrænkede, borgerlige og grundlovssikrede rettigheder tilbage. Vi ved ikke noget, så derfor meddeles her de aktiviteter fra kredsene, som der indbydes til. Da der kan forekomme ændringer af alle slags, opfordres medlemmerne til at orientere sig på Dansk Slægtsgårdsforenings hjemmeside, hvor kredsens aktiviteter vil være totalt opdaterede. Hjemmesiden findes ved at skrive: Dansk Slægtsgårdsforening og derefter gå ind under: mødekalender. Er man ikke på nettet, så ring til kredsformanden, hvis navn og telefonnummer står på side 2.

Himmerlandskredsen

Himmerlandskredsen havde mandag den 13. juli et besøg hos Anette og Peter Nielsen, Haldrupgård, hvor vi på en smuk sommeraften i uge 29, besøgte et interessant og veldrevet landbrug med 300 røde køer med fuld opdræt og færdigfødning af slagtekalve, der drives 300 ha i marken med græs, majs og korn, det meste bruges på bedriften. Aftenen startede med, at Peter Nielsen bød velkommen og tog os med på en rundvisning i de enkelte staldafsnit med de mange dyr. Han fortalte ivrigt, og der var mange spørgsmål. Da rundvisningen var overstået, gik vi til den nyrenoverede kælder i stuehuset, hvor kaffen ventede med gårdens "snitterkage" som højdepunktet. Kagen bliver serveret hver gang der snittes græs eller majs på gården. Da Anette for nogle år siden syntes, der skulle serveres en anden kage, var svaret, at så var det ikke sikkert snitterholdet kom næste gang, der var brug for dem. Peter fortalte levende om sin historie som "Gennemsnitsdanskeren" på DR P4, og datteren Emma havde sat storskærm op for at vise nogle optagelser med Peter Nielsen, fra den forskellige ting, han havde medvirket i som "Gennemsnitsdansker". Der var 26 deltagere til en underholdende aften.

Mads P. Christensen

Himmerlandskredsen og Vendsysselkredsen

Kredsene indbyder til besøg, mandag, den 21. september kl. 19.00 på Kalumgården v. Lis Ladekarl og Jørn Larsen, Vester Starengvej 129, 9700 Brønderslev. Vi ser deres imponerende samling af dukker, dukkevogne, radioer, mobiltelefoner, musikinstrumenter, knallerter, motorcykler, biler, traktorer m.m. Det meste er fra tiden da farfar og farmor, morfar og mormor var børn og indtil de er blevet aktive pensionister.

Aftenen slutes af med jeres medbragte kaffe/te og kage m.v. Husk også kopper.

Dette spændende besøg koster 60.00 kr. pr. person. Venligst tilmelding senest 18. september til tlf./sms 21555950 eller mathy@postkasse.net

Mads P. Christensen

Lolland – Falster kreds

Indbyder til driftsbesøg fredag den 4. september 2020 kl. 15.00 på Kærstrup gods

Kærstrupvej 17, 4960 Holeby.

Ejeren Marie-Pierre Boel Andresen vil fortælle om Kærstrups gods historie, som går tilbage til 1300-tallet. Der bliver også mulighed for at se parken, som er Japansk inspireret.

Vi drikker medbragt kaffe i parken (husk borde og stole). Efter besøget kører vi til E-4 Maribo Landevej 4, 4970 Rødby, hvor vi spiser.

Pris. 125 kr. pr. person + drikkevarer + 15 kr. til foreningen. Betales ved middagen.

Tilmelding inden den 28. august kan ske til:

Hans Jørgen Hansen tlf. 23 41 98 16/bregnholtpc@hotmail.dk eller Hanne Clausen tlf. 24 49 82 58/ holtegaard@clausen.mail.dk

Hans Jørgen Hansen

Midtjysk kreds

Onsdag den 7. oktober kl. 18.30 er Midtjysk Kreds inviteret til at besøge virksomheden SØBY. Den hed tidligere Søby Silo og er beliggende Viborgvej 306 i 7840 Højslev nær ved Skive. Virksomheden er familieejet og vores kontaktperson er Morten Frantsen, en efterkommer af stifteren. Virksomheden blev startet i 1942 af tømrer Jens Frantsen der begyndte med at producere legetøj, senere møbler, herefter hønsehuse og træsiloeer. Det blev siloerne der tog over og virksomheden blev flyttet til den nuværende placering i 1970. Så det er noget af en rejse der er foretaget til der hvor virksomheden står i dag med topmoderne udstyr til behandling af afgrøder og især med vægt på kornhåndtering. Tidligere var aftagerne det danske hjemmemarked, men nu er der en stor eksport til hele Europa.

Virksomheden byder på en sandwich. Der er begrænsning på deltagerantallet til 25 i disse "curona-tider", så tilmeldingen foregår efter "først til mølle princippet". Tilmeldingsfrist 3. oktober. Der er tilmelding til denne aften på e-mail gunhildom@gmail.com

Gunhild Olesen Møller

Sammen med formand Gunhild Olesen Møller har Midtjysk kreds besøgt Hundborg-stenen i Thy. Det er en vandreblok fra Larvik i Norge og ført hertil i istiden. Den blev frilagt for et par år siden og man søger at flytte den 200 m til en placering, hvor den er mere eksponeret for besøgende. Forsøg med at slæbe stenen er ikke lykkedes og nu vil man prøve at trille den på plads. Stenens vægt er vurderet til 170 t og den er dermed blandt de 10 største sten i DK, der er fundet indtil nu.

Om generalforsamlingen meddeler kredsformanden: Gunhild Olesen Møller:

Generalforsamlingen blev afholdt på Koustrup Mølle i Sønderhaa. Ejerne Kirsten og Niels Møller tog imod og viste rundt. Familien har ejet stedet siden 1834. Alle bygninger er fornyet og i 2016 blev der bygget et nyt stuehus. I stedet for at overtage gården og udvide svinebesætningen

gik Niels Møller i gang med et studie til cand.agro. (Se blad nr. 463.). Stedet drives nu med en "put and take" sø, planteavl, feriehusudlejning, en vindmølle, mv. Flere tilidshverv er der også blevet plads til.

Der deltog 26 Besøget fandt sted forud for generalforsamlingen i Midtjysk Kreds den 3. august. Om betalende denne aften hvor generalforsamlingen var henlagt til et af yderpunkterne i Midtjysk kreds. Så for nogen var der meget langt at køre. Efter min formandsberetning var der genvalg til Jens Skytte fra Aldrupgaard ved Ulstrup, Christen Fly Christensen fra Spøttrup, aftenens vært Niels Møller, Thy og undertegnede Gunhild Olesen Møller fra Mors for en toårig periode. Bestyrelsen består af yderlig tre personer. Jeg sluttede af med at takke for fremmødet og det gode samarbejde i bestyrelsen

Niels Møller

Ringkøbingkredsen

45 medlemmer havde fundet vej til Værmengene, da kredsen indbød til besøg den 19. maj, hvor hyrden og Hans Jørgen Nielsen fortalte.

Det er de gode, frugtbare enge, der har været et væsentligt indtægtsgrundlag for beboerne på Holmsland Klit, som tangen mellem Vesterhav og fjord hedder. De nærmeste enge lå på læsiden af tangen, men også Tippetnes og Værnets enge gav indtægter. Fra Tipperne blev hø udskibet fra den lille Tipperhavn allemordligst.

Tre steder på Værmengene er gennem århundreder anlagt små, primitive jagt- og fiskerhytter. Ved foden af klitten Store Mjøl er vokset et lille Klondyke op i form af disse gamle, maleriske jæger- og fiskerhytter. De er ulovlig opført og blev i 1972 krævet nedrevet, men betragtes i dag som et bevaringsværdigt, levende kulturminde.

Værmengenes store problem er nu, at der mangler kreaturer til afgræsning og jægere til regulering af vildtet. De store flokke af gæs æder første slet af græsset, og da der ikke må gødes, bliver græsningsværdien mindre, så ejerne søger jægere og kreaturer.

Den 12. august havde Hestbjerg besøg af 40 gæster fra Slætsgårdsforeningens Ringkøbingkredsen. Det var en hyggelig aften og en rigtig god oplevelse. Det var en gruppe af spørgelystne og meget engagerede mennesker, der på en positiv måde spurgte ind til landbrug.

Harry Jensen

Sjælland Syd

Hermed indbydes i til Løvfaldstur på Lolland og Falster torsdag den 1. oktober 2020.

Afgang fra Rådmandshaven, Næstved kl. 8.30. Opsamling ved afkørsel 41 Vordingborg (pendlerparkeringen) kl. 9.10. Turen fortsætter via Falster til Lolland med behørig information ved Ole G. Nielsen (som guide.).

Kl. 10.30 er der besøg på Femernbælt infocenter i Rødbyhavn med informationer, power point etc., om det kommende og igangværende byggeri af Femernbælt tunnelen. (Se yderligere på Femern bælt info på deres hjemmeside). Frokosten spise i Bangs Have i Maribo. (Frokost, samt en genstand).

Hvor der vil være et foredrag om Sukkerfabrikkerne på Lolland/Falster.

Derefter besøg på Vikima Seed, Industriparken 9, 4960 Holeby, som her vil være vært ved en kop kaffe/kage. (Vikima Seed er en af de største leverandører i grøntsagsfrø i verden, som samtidig har større arealer udlagt med frø, på Sydsjælland). (Vikima seed Holeby eller Vikima seede .com)

Efter dette besøg vender bussen hjemad. Forventet hjemkomst ca. kl. 18.00.

Pris for dette dagsarrangement pr. deltager er 450,00 kr. I prisen er frokost, kaffe og entre.

Tilmelding: Bruno Lund tlf 60937274 eller Jens Hansen tlf 29701267.

Tilmeldingsfrist senest den 25. september 2020.

Jørgen Elholm

Vestsjællandskredsen

Onsdag, den 16. september indbyder kredsen til efterårsudflugt. Kl. 13.00 samles vi på Kalundborg Museums, Adelgade 23, 4400 Kalundborg. Her modtages vi af middelalderarkæolog Martin Pavon, som fortæller om kirken, højbyen, vestborgen og østborgen. Vi kikker indenfor i et af middelalderhusene ved kirken og slutter med at få forevist det nye "Korsriddertapet", der er skænket til museet. Derefter kører vi til Røsnæs Fyr, hvor eftermiddagskaffen venter os på Café Fyret. Troels Birk Kristoffersen fortæller om fyret.

Tilmelding senest den 10. september til Ole G. Nielsen 24 93 34 12 / olegn@mail.tele.dk

Karen Andersen

NYE MEDLEMMER

Marianne Fløe Hestbjerg
Hestbjerg Økologi
Nr. Feldingvej 100
7500 Holstebro

Carl Ejner Møller
Vistorpvej 21, Grove
7500 Holstebro

Kommende kredsaktiviteter

Her bringes oversigten over kredsenes aktiviteter for de næste par måneder.
Udførlig indbydelse ses i afsnittet "Nyt fra Kredsene" og på foreningens hjemmeside.

Himmerlandskredsen og Vendsysselkredsen

Mandag, den 21. september kl. 19.00 besøg på Kalumgård ved Brønderslev.

Lolland-Falsterkredsen

Fredag, den 4. september kl. 15 besøg på Kærstrup gods ved Holeby.

Midtjysk kreds

Onsdag, den 7. oktober kl. 18.30 besøg på virksomheden Søby ved Højslev.

Sjælland Syd

Torsdag, den 1. oktober Kl. 8.30 Løvfaldstur til Lolland.

Vestsjællandskredsen

16. september kl. 13.00 Vandring i Kalundborg med
middelalderarkæolog Martin Pavon.

Kalumgård ved Brønderslev

Kærstrup Gods ved Holeby